
SIROMAŠTVO MEĐU OBITELJIMA S DJECOM U HRVATSKOJ (2010.-2022.)

Prof. dr. sc. Zoran Šućur
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Studijski centar socijalnog rada

OBITELJI I SOCIJALNA DRŽAVA:

Povodom 30. godišnjice prve UN-ove Međunarodne godine obitelji
Zagreb, 14. svibnja 2024.

Struktura izlaganja

- ❑ Načini mjerenja dječjeg siromaštva i važnost vremenske komponente
- ❑ Analiza indikatora siromaštva i materijalne deprivacije djece (2010.-2022.)
- ❑ Ključni izazovi politike protiv dječjeg siromaštva u RH

Načini mjerenja siromaštva

⊗ DOHODOVNO SIROMAŠTVO

➔ temelji se na raspoloživom ekvivalentnom dohotku: linija siromaštva određena kao 60% medijana nacionalnog dohotka (**problem**: odražava dohodovne nejednakosti a ne stvarne životne uvjete)

⊗ MATERIJALNA DEPRIVACIJA

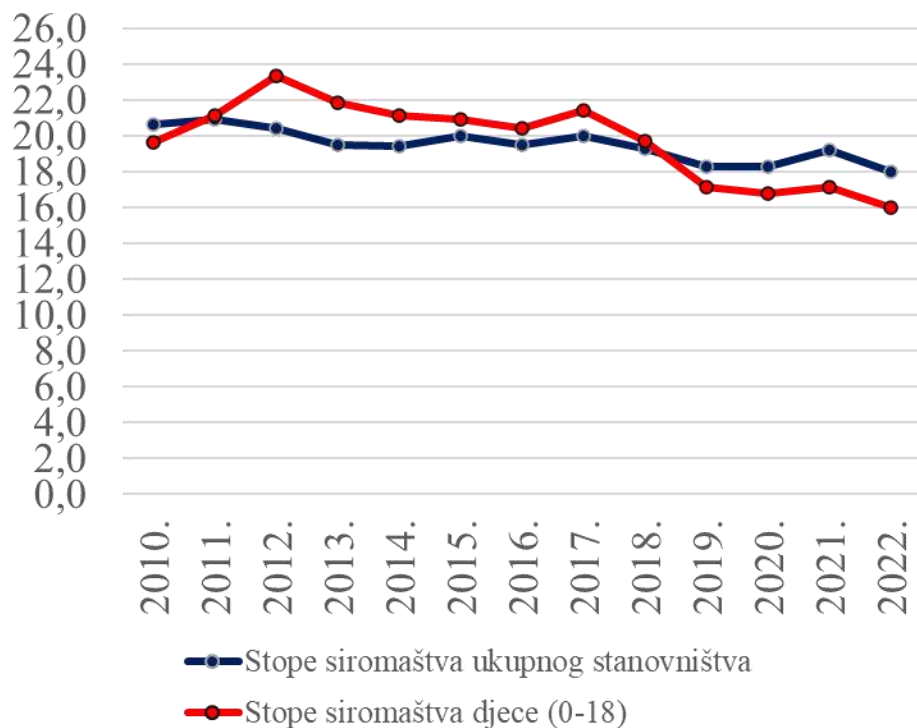
➔ nemogućnost posjedovanja dobara, pristupa uslugama ili nemogućnost sudjelovanja u aktivnostima koje su uobičajene u društvu ili su društveno prihvaćene kao 'nužne' (**problem**: arbitraran izbor pokazatelja deprivacije, potreba za specifičnim instrumentom za mjerenje materijalne i socijalne deprivacije djece)

⊗ PERZISTENTNO SIROMAŠTVO

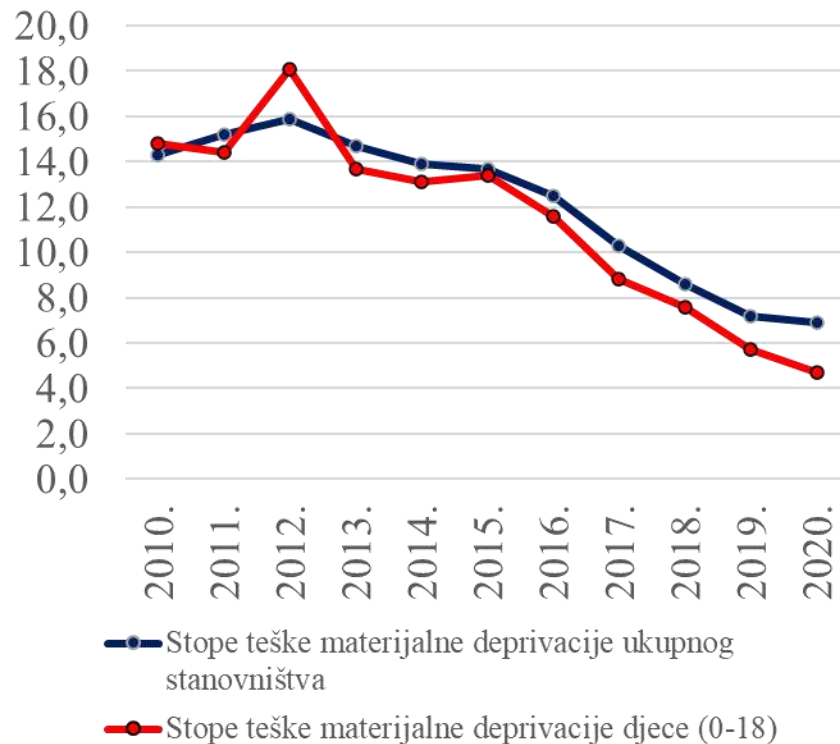
➔ udio osoba koje su u četverogodišnjem razdoblju barem tri godine živjele u siromaštvu - ispod linije siromaštva od 60% medijana nacionalnog dohotka (**problem**: nedostatak longitudinalnih istraživanja radi praćenja dječjeg siromaštva u dužem razdoblju djetinjstva)

Stope rizika od siromaštva i teške materijalne deprivacije djece u RH

Stope siromaštva

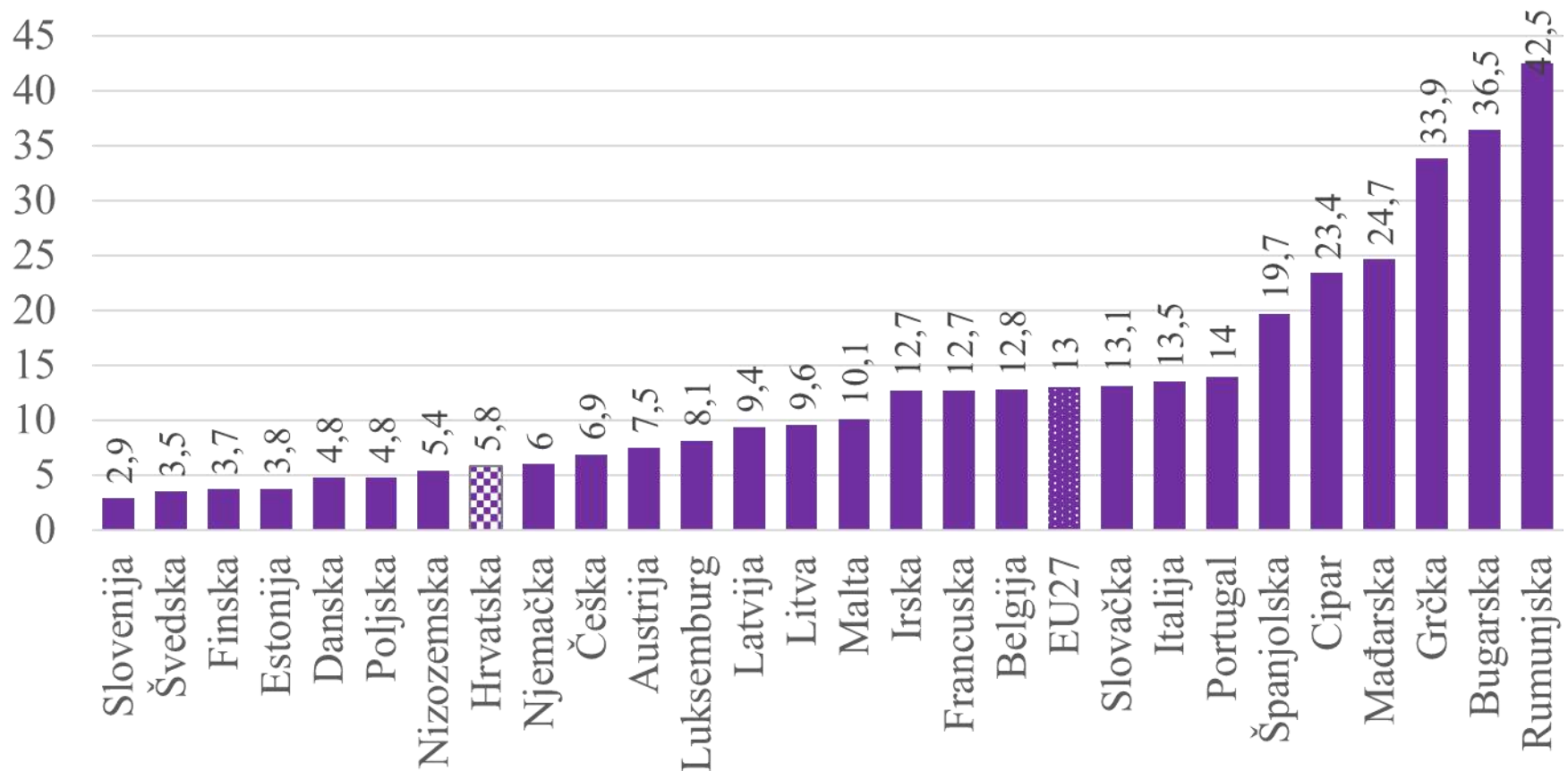

Stope teške mater. deprivacije

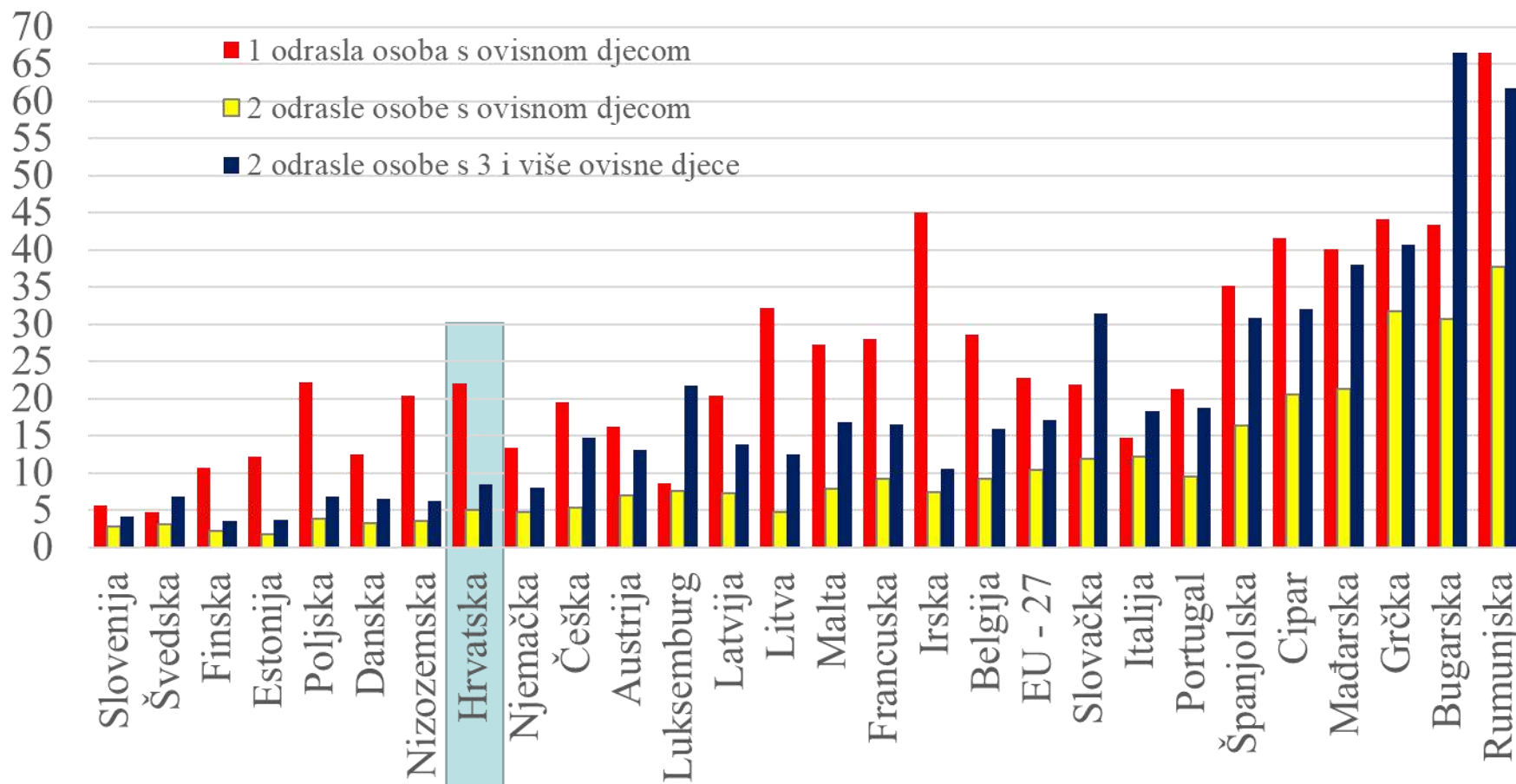
- Nakon 2012. primjetan je trend smanjenja stopa dječjeg siromaštva u RH i ove su stope nakon 2017. niže od stopa siromaštva ukupnog stanovništva.
- Materijalna situacija djece u cijelom razdoblju od 2012. do 2020. bila je povoljnija nego ona ukupnog stanovništva.

Stope materijalne deprivacije specifične za djecu ispod 16 godina u zemljama EU (2021.)

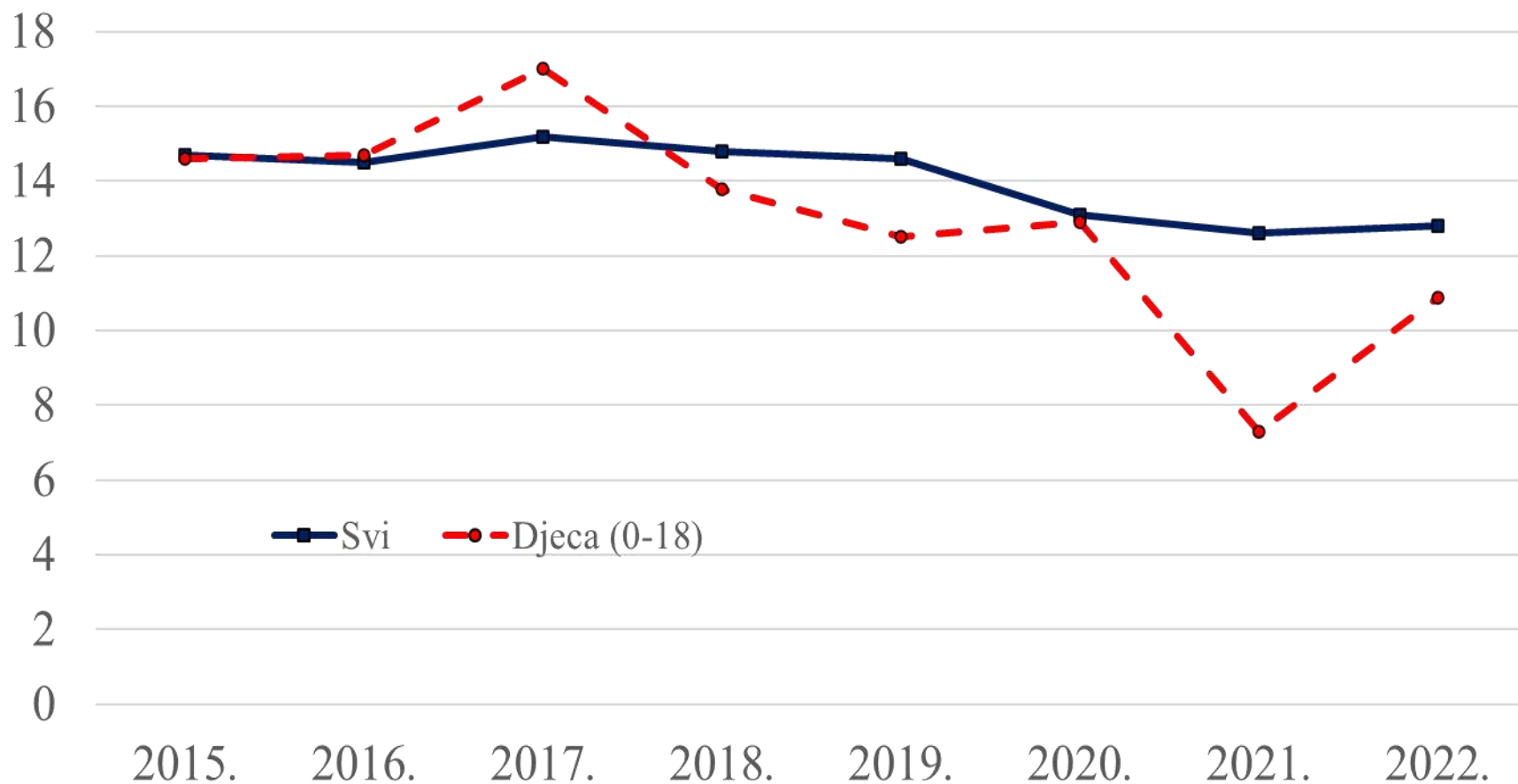
- ❑ RH se nalazi među osam zemalja EU s najnižim stopama materijalne deprivacije djece (stopa u RH (5,8%) više je nego dvostruko niža od prosjeka EU zemalja (13%)).
- ❑ U samo tri postsocijalističke zemlje članice EU (Slovenija, Estonija i Poljska), specifična stopa materijalne deprivacije djece niža je od one u RH.

Stope materijalne deprivacije specifične za djecu ispod 16 godina u zemljama EU, prema sastavu kućanstva (2021.)

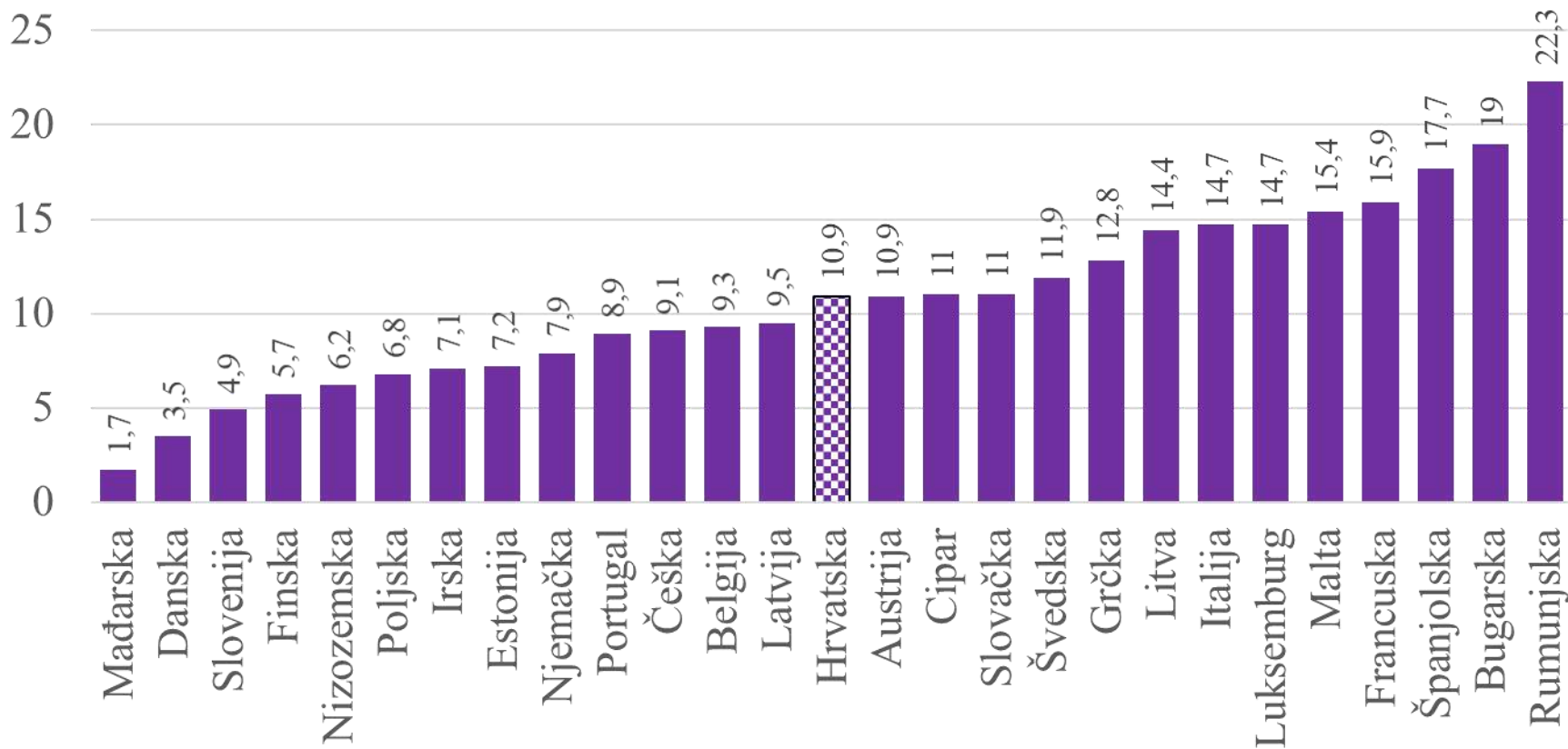
- ❑ U svim zemljama članicama EU stope specifične mater. deprivacije djece koja žive u jednoroditeljskim obiteljima znatno veće nego stope mater. deprivacije djece koja žive s oba roditelja.
- ❑ U ogromnoj većini zemalja članica stope specifične mater. deprivacije djece u jednoroditeljskim obiteljima znatno su veće nego stope materijalne deprivacije djece iz dvoroditeljskih obitelji s troje ili više djece.
- ❑ U RH su stope specifične materijalne deprivacije djece u jednoroditeljskim obiteljima 4,4 puta veće nego u dvoroditeljskim obiteljima.

Stope perzistentnog (dugotrajnog) siromaštva stanovništva i djece (0-18) u RH (2015.-2022.)

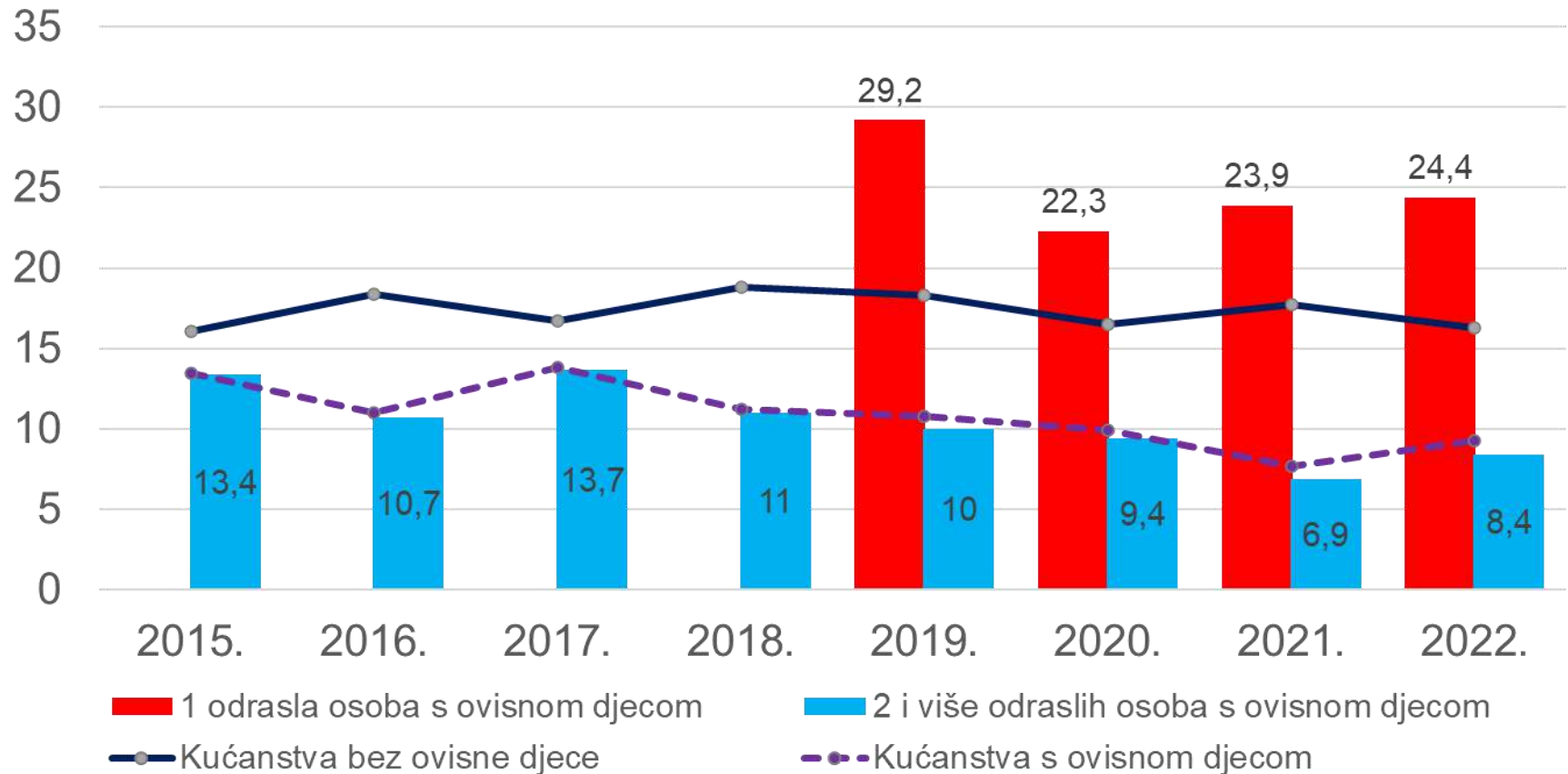
- Stope perzistentnog siromaštva stanovništva u razdoblju od 2015. do 2022. bile su više od stopa perzistentnog siromaštva djece, osim u 2017. godini.
- Stope perzistentnog siromaštva djece u spomenutom razdoblju brže su padale nego stope perzistentnog siromaštva ukupnog stanovništva.

Stope perzistentnog (dugotrajnog) siromaštva djece (0-18) u EU (2022.)

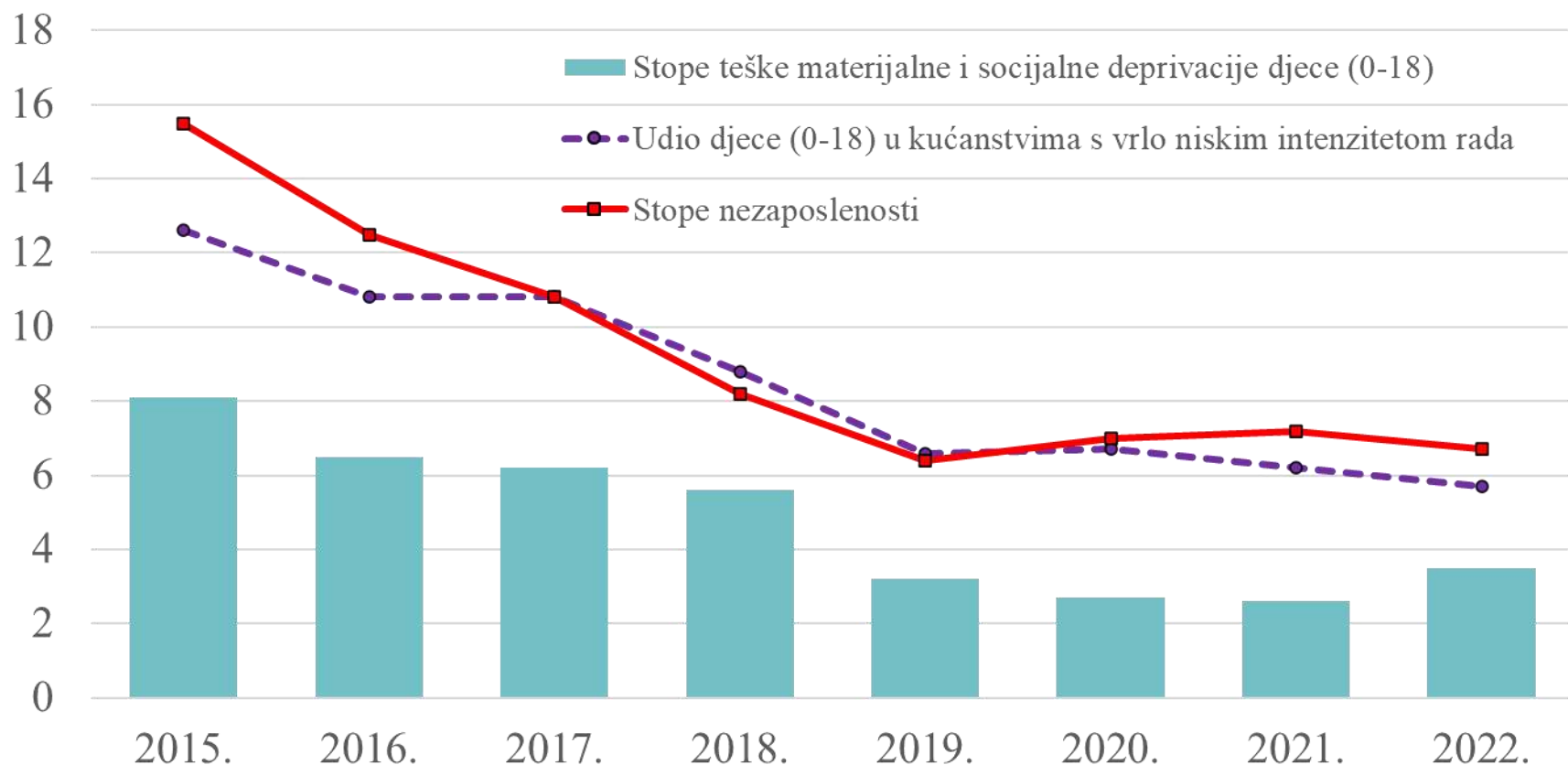
- ❑ Stopa perzistentnog siromaštva djece u RH (11%) na razini je ili malo ispod prosjeka zemalja EU.
- ❑ Većina postsocijalističkih zemalja, ipak, ima stope perzistentnog siromaštva djece ispod one u RH, a neke postsocijalističke članice EU-a imaju dvostruko niže stope perzistentnog siromaštva djece od Hrvatske (Mađarska i Slovenija).

Stope perzistentnog (dugotrajnog) siromaštva djece (0-18) u RH, prema tipovima kućanstava (2015.-2022.)

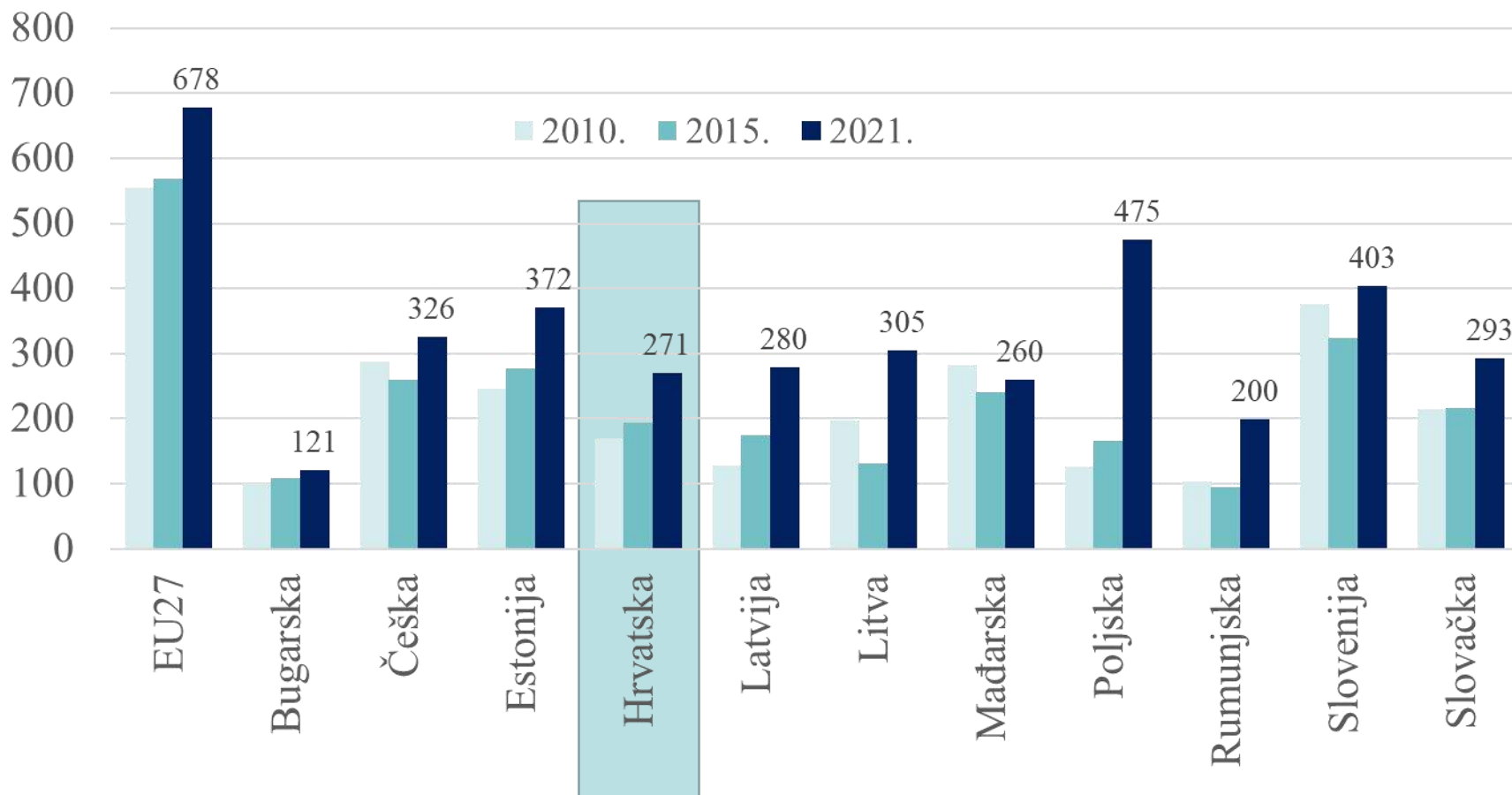
- Djeca iz jednoroditeljskih obitelji znatno su izloženija dugotrajnom siromaštvu nego djeca iz kućanstva u kojima žive dvije ili više odraslih osoba.
- Od 2015. do 2022. godine smanjene su stope perzistentnog siromaštva djece kako iz jednoroditeljskih tako i iz dvoroditeljskih obitelji.
- U istom razdoblju stope perzistentnog siromaštva kućanstava s ovisnom djecom kontinuirano su niže od stopa perzistentnog siromaštva kućanstava bez ovisne djece.

Materijalna i socijalna deprivacija djece i kretanje nezaposlenosti u RH (2015.-2022.)

- ❑ Postoji vrlo snažna povezanosti između stopa nezaposlenosti i pokazatelja dječjeg blagostanja ili dječjeg siromaštva.
- ❑ U razdoblju od 2015. do 2022. stopa nezaposlenosti se više nego prepolovila. U istom se razdoblju prepolovio i udio djece u kućanstvima s niskim intenzitetom rada, kao i stopa teške materijalne i socijalne deprivacije djece.

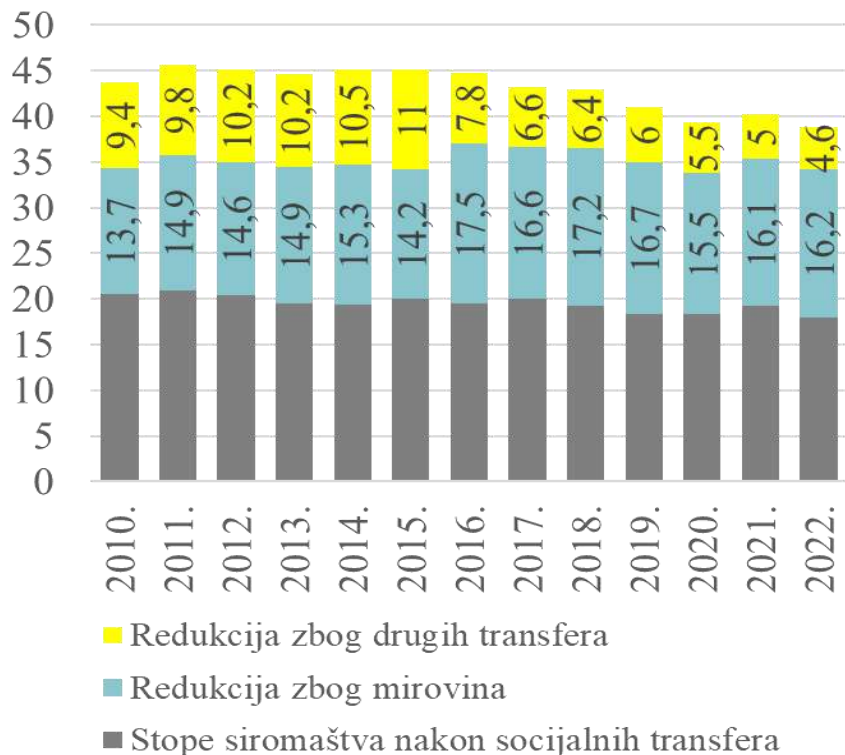
Izdaci za naknade namijenjene obiteljima i djeci u postsocijalističkim zemljama, članicama EU-a (eura p/c) (2010., 2015. i 2021.)

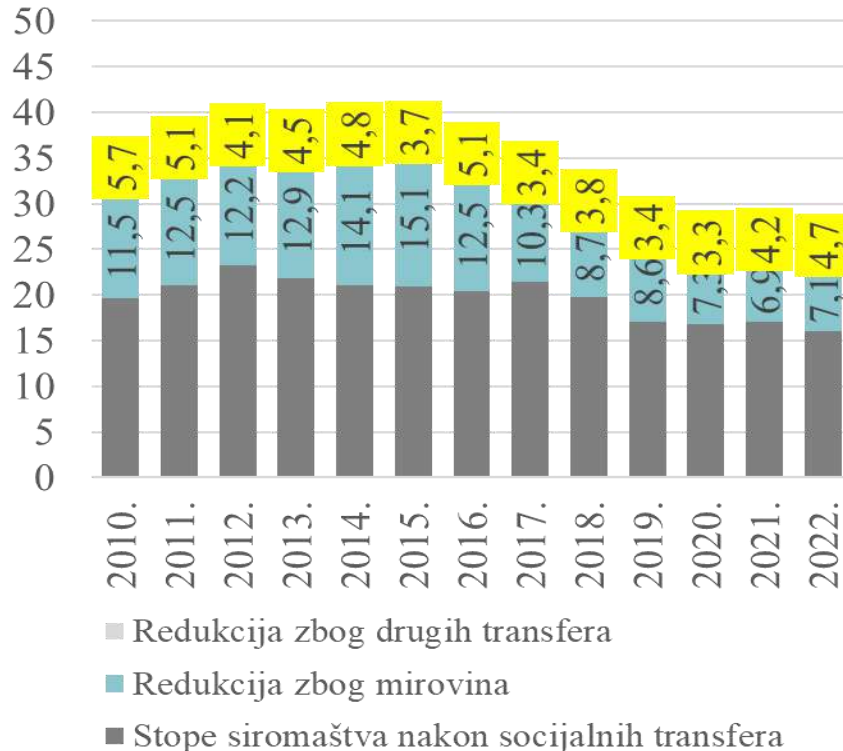
- ❑ Izdaci za naknade i usluge obiteljima s djecom izraženi u eurima p/c značajno su niži u RH nego u zemljama EU-a (u 2010. izdaci su bili 3,3 puta manji u RH nego u zemljama EU-a, s tim da je taj omjer smanjen u 2021. na 2,5).
- ❑ U usporedbi s postsocijalističkim zemljama koje su članice EU-a, u zadnjih desetak godina niže izdatke po glavi stanovnika za obitelji s djecom od Hrvatske imale su samo Bugarska i Rumunjska.

Stope redukcije dječjeg siromaštva zbog socijalnih transfera u RH (u postotnim bodovima)

Ukupno stanovništvo

Djeca (0-18)

- ❑ Stope redukcije siromaštva zahvaljujući mirovinama i drugim socijalnim transferima veće su za stanovništvo nego za djecu u cijelom razdoblju od 2010. do 2022.
- ❑ I mirovine i drugi socijalni transferi učinkovitije smanjuju predtransferno siromaštvo stanovništva nego djece.
- ❑ Kod djece značajno se smanjila učinkovitost mirovina u redukciji predtransfernog siromaštva i blago se smanjila učinkovitost ostalih transfera.

Zaključci

- ❑ Unatoč pozitivnim trendovima, još uvijek oko 11% djece živi u perzistentnom siromaštvu, oko 6% djece nalazi se ispod granice ekstremnog siromaštva od 40% medijana nacionalnog dohotka, a 1,5% djece živi u obiteljima koje su redoviti korisnici socijalne pomoći.
- ❑ Rizici siromaštva i materijalne deprivacije pogađaju prvenstveno djecu iz jednoroditeljskih obitelji i obitelji s većim brojem djece.
- ❑ S perzistentnim siromaštvom često je povezana i pojava prijenosa siromaštva u životnom ciklusu ili između generacija (osobe koje su u djetinjstvu bile siromaše ili su duže živjele u siromaštvu imaju veću vjerojatnost biti siromašne u odrasloj dobi). U RH postoji snažna korelacija između siromaštva u odrasloj dobi i s druge strane, obrazovanja roditelja i financijske situacije u razdoblju djetinjstva.

Implikacije za politiku protiv dječjeg siromaštva

Mjere prevencije i ublažavanja dječjeg siromaštva u RH trebaju biti usmjerene na:

- povećanje zaposlenosti roditelja i visinu roditeljskog dohotka
- povećanje izdataka za dječje naknade i usluge (jer su stope redukcije predtransfernog siromaštva zahvaljujući socijalnim transferima veće za stanovništvo nego za djecu)
- investicije u obrazovanje, zdravlje i stanovanje djece